

स्थानीय राजपत्र

भाग-१

अनुसूची(२

(दफा ४तया अनुसूची-१ को भाग-१ संग सम्बन्धित)

अपिहिमाल गाउँपालिका

खण्ड:२ संख्या:२ मिति:२०७७/०७/१६

अपिहिमाल गाउँपालिकामा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न

वनेको ऐन २०७७.

प्रस्तावना: गुणस्तिरीय वस्तु तथा सेवा प्राप्त गर्ने उपभोक्ताको संवैधानिक अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न, उपभोक्तालाई प्राप्त हकको प्रचलनका लागी न्यायीक उपचार प्रदान गर्न र उपभोक्तालाई हुन सक्ने हानी, नोक्सानी बापत क्षतिपूर्ती उपलब्ध गराउन उपभोक्ता संरक्षण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थालाई सहज र सरल बनाउन वाञ्छनिय भएकोले अपिहिमाल गाउँ सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षीप्त नाम र प्रारम्भ (१) यस ऐनको नामा "उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन, २०७७" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा-

(क) "अदालत" भन्नाले दफा ४१ बमोजिम उपभोक्ता अदालत सम्झनु पर्दछ।

(ख) "अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य त्रियाकलाप" भन्नाले दफा १६ बमोजिमको कुनै त्रियाकलाप सम्झनु पर्दछ।

(ग) "उत्पादन" भन्नाले वस्तु बनाउने, तयार गर्ने प्रशोधन गर्ने, परिणत गर्ने, समिश्रण गर्ने, प्याकिङ वा पुनः प्याकिङ गर्ने एसेम्बलिङ गर्ने वा लेबल लगाउने प्रक्रिया वा त्यस सम्बन्धमा अपनाइने कुनै वा सबै प्रक्रिया सम्झनु पर्दछ।

(घ) "उपभोक्ता" भन्नाले कुनै वस्तु वा सेवा उपभोग वा प्रयोग गर्ने व्यक्ति वा संस्था सम्झनु पर्दछ।

(ङ) "उपभोक्ता संस्था" भन्नाले उपभोक्ताको हक हित संरक्षण र सम्बर्द्धनको उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको संस्था सम्झनु पर्दछ।

(च) "केन्द्रिय अनुगमन समिति" भन्नाले दफा २५ बमोजिमको केन्द्रिय बजार अनुगमन समिति सम्झनु पर्दछ।

(छ) "गुणस्तिरहीन वस्तु" भन्नाले देहायको कुनै अवस्था भएको वा रहेको उपभोग्य वस्तु सम्झनु पर्दछ।

(१) दफा ६ बमोजिम लगाइएको लेबलमा उल्लेख गरीएको भन्दा कम गुणस्तर भएको वा त्यस्तो वस्तुमा हुनुपर्ने आवश्यक तत्व वा पदार्थको परीमाण घटाइएको वा अर्को कुनै पदार्थको मिसावट गरिएको,

(२) मानव स्वास्थ्यलाई हानि हुने गरी सडेको, गलेको, फोहोरमैला, विषादी मिश्रण गरी तयार गरीएको वा स्वास्थ्य संस्थालाई हानी हुने कुनै रसायन, रङ वा सुगन्ध प्रयोग गरीएको,

(३) "त्रियाकलाप" भन्नाले कुनै उत्पादन, वितरण वा सेवा प्रदान गर्ने क्रममा उपभोक्तालाई हानि पुर्याउने वा उपभोक्ताको हित नसन्तुष्ट गर्ने गरी कुनै वस्तु वा सेवा प्रदान गर्ने प्रक्रिया सम्झनु पर्दछ।

- (३) वस्तुको केही वा सबै भाग कुनै रोगी वा रोगकारक पशु, पक्षी वा हिनिकारक वनस्पती बाट बनाइएको,
- (४) तोकिएको मापदण्ड पूरा नगरी उत्पादन, ढुवानी, सञ्चय, भण्डारण वा वित्री गरिएको,
- (५) उपभोग्य वस्तुको गुणस्तर तोकिएमा सोही बमोजिम र नतोकिएकोमा उत्पादकले उल्लेख गरे बमोजिमको गुणस्तर नभएको,
- (६) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको न्यूनतम भन्दा कम गुणस्तर वा अधिकतम गुणस्तर तोकिएकोमा त्यस्तो गुणस्तर भन्दा बढी भएको।
- (ज) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्दछ।
- (झ) "निरीक्षण अधिकृत" भन्नाले दफा ३२ बमोजिम नियुक्त वा तोकिएको निरीक्षण अधिकृत सम्झनु पर्दछ।
- (ञ) "परीषद" भन्नाले दफा २२ को उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने उपभोक्ता संरक्षण परीषद सम्झनु पर्दछ।
- (ट) "प्रयोगशाला" भन्नाले उपभोग्य वस्तुको शुद्धता, पूर्णता वा गुणस्तर परीक्षण गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएको नेपाल सरकार बाट मान्यता प्राप्त निकाय सम्झनु पर्दछ।
- (ठ) "मान्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकारको उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मान्त्रालय सम्झनु पर्दछ।
- (ड) "लेबल" भन्नाले वस्तु वा वस्तु राखिएको भाँडो वा त्यस्तो वस्तु वा वस्तुमा लेखिएको, छापिएको, लिथो गरिएको, चिन्ह लगाइको, इम्बोर्स गरिएको, समावेश गरिएको वा अन्य कुनै किसिमले देखाइएको ट्याग, चिन्हन, तस्विर वा अन्य विवरणात्मक वस्तु सम्झनु पर्दछ।
- (ढ) "वस्तु" भन्नाले उपभोक्ताले उपभोग वा प्रयोग गर्ने वस्तु वा वस्तुहरुको सम्मिश्रणबाट बनेको स्वास्थ्यलाई हानी, नोक्सानी वा कुनै किसिमको नकरात्मक प्रभाव (साइड इफेक्ट) नगर्ने पदार्थ सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले त्यस्तो वस्तुको निर्माणमा प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ, रङ, सुगन्ध वा रसायनलाई समेत जनाउँछ।
- (ण) "वस्तुको मुल्य" भन्नाले उत्पादन गर्दा तोकिएको मुल्य, लेबल लगाइएको मुल्य, एम.आर.पी, आयात-प्रज्ञापन पत्रमा तोकिएको मुल्य वा उत्पादकले स्रोतमै तोकेको मुल्य वा उत्पादकले स्रोतमै तोकेको मुल्य सम्झनु पर्दछ।
- (त) "बित्तेता" भन्नाले वस्तु वा सेवा वित्री वितरण गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनि वा संस्था सम्झनु पर्दछ।
- (थ) "विभाग" भन्नाले वाणीज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभाग सम्झनु पर्दछ।
- (द) "सेवा" भन्नाले वधुत, खानेपानी, टेलिफोन, सूचना प्रविधी, स्वास्थ्य, शिक्षा तथा परामर्श, यातायात, ढल निकास, बैकिङ वा त्यस्तै प्रकृतिका अन्य सेवा सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले कानुनि, चिकित्सा वा इन्जिनियरिङ सेवालाई समेत जनाउँछ।
- (ध) "वृष्टिपूर्ण उत्पादन" भन्नाले कुनै उत्पादन उपभोग गर्दा सामान्य मानिसले मनासिव तवरले अपेक्षा गर्ने न्यूनतम सुरक्षाका उपायहरु देहायको कुनै कारणबाट नभएको कुनै वस्तु वा सेवा सम्झनु पर्दछ -

- (१) त्रुटीपूर्ण डीजाइन, निर्माण, प्रशोधन, मिश्रण वा जडान,
- (२) त्रुटीपूर्ण प्याकिङ, संरक्षण वा भण्डारण
- (३) त्रुटीपूर्ण प्रस्तुती,
- (४) उत्पादीत वस्तु वा सेवाको प्रकृती अनुसार सम्भावित जोखिम वा खतरालाई नियन्त्रण गर्ने प्रयाप्त उपाय वा पूर्वसावधानीको अभाव,
- (५) बौद्धिक सम्पत्तीको अधिकार प्राप्त उत्पादन कम्पनीले उत्पादन गरेकोभन्दा फरक वा चोरी वा नक्कल गरेको उत्पादन।

परिच्छेद-२

उपभोक्ता संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

३. उपभोक्ताको अधिकार (१) प्रत्येक उपभोक्तालाई गुणस्तरिय वस्तु वा सेवा प्राप्त गर्ने अधिकार हुनेछ।

(२) उपदफा (१) को सर्वसामान्यतामा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी उपभोक्ताको हक हित र सरोकार संरक्षण गर्ने प्रयोजनको लागि प्रत्येक उपभोक्तालाई देहायको अधिकार हुनेछ -

(क) वस्तु वा सेवामा सहि पहुँचको अधिकार,

(ख) स्वच्छ प्रतिस्पर्धात्मक मुल्यमा गुणस्तरिय वस्तु वा सेवाको छनौट गर्ने पाउने अधिकार,

(ग) वस्तु वा सेवाको मुल्य, परीमाण, शुद्धता, गुणस्तर आदी बारे सूचित हुने अधिकार,

(घ) दुई वा दुईभन्दा बढी पदार्थको समीक्षणबाट बनेको वा उत्पादीत वस्तुमा रहेका त्यस्ता पदार्थको मात्रा, तत्व वा प्रतिशतको सम्बन्धमा उत्पादक, पैठारीकर्ता वा विप्रेताबाट जानकारी पाउने अधिकार,

(ङ) मानव जिउ, ज्यान, स्वास्थ्य तथा सम्पत्तीमा हानी पुग् याउने वस्तु तथा सेवाको वित्री वितरणबाट सुरक्षित हुन पाउने अधिकार,

(च) अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य त्रीःयाकलाप विरुद्ध उचीत कानुनी रारबाही गराउन पाउने अधिकार,

(छ) वस्तु वा सेवाको प्रयोगबाट भएको हानी नोक्सानी विरुद्ध क्षतिपुर्ति पाउने अधिकार,

(ज) उपभोक्ताको हक, हितको संरक्षणका सम्बन्धमा अधिकार प्राप्त अधिकारी वा निकाय बाट उपचार पाउने वा सुनुवाई हुने अधिकार,

(झ) उपभोक्ता शिक्षा पाउने अधिकार।

४. वस्तु वा सेवाको नियमन (१) स्थानीय सररारले उपभोक्ताको अधिकारको संरक्षण गर्न नियमित रूपमा वस्तु वा सेवाको आपूर्ती मुल्य, गुणस्तर, नापतौल, लेबल, विज्ञापन आदीको नीयमन गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियमन गर्दा स्थानीय सरकारले देहायका कामहरु गर्नेछ -

३. वस्तु वा सेवाको

मापदण्ड निर्धारण भएमा

मापदण्ड तर्जिमबन्धमा

१३। उपदण्ड (१)

विषयको सूचना नभएमा

६. तयार गराउनु पर्ने

गर्नु पर्नेछ

(क) वस्तु वा सेवाको गुणस्तर, मुल्य निर्धारण र आपूर्ति व्यवस्था सम्बन्धी नीती कार्यान्वयन गर्ने,

(ख) उपभोक्ताको हक हितमा प्रतिकूल असर पर्ने वा पर्न सक्ने एकाधिकार वा अनुचित व्यापारिक

कृयाकलापको रोकथामा र नियन्त्रण गर्ने वा त्यस सम्बन्धमा कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

(ग) स्थानीय तह भित्र खपत हुने वस्तु वा सेवाको माग र आपूर्ति स्थीतीको निरन्तर विश्लेषण तथा समिक्षा गरी स्वच्छ बजार कायमा गर्ने,

(घ) वस्तु वा सेवाका उत्पादक, वित्री:ता वा वितरकले अवाञ्छित तिरकाले गरेको मुल्य निर्धारण वा वृद्धीलाई रोक्न र नियन्त्रण गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

(ङ) उपभोक्तालाई उचित मुल्य र सहि रूपमा खाद्य तथा अन्य वस्तुको आपूर्ति सुनिश्चित गर्न नेपाल सरकारको पुर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएका संस्था वा निजी फर्म वा कम्पनि मार्फत आपूर्तीको व्यवस्था सहज गर्ने ।

(च) कुनै विशेष परिस्थितिमा वा कुनै ठाउँ विशेषमा तोकीएको अवधिका लागी वस्तुको अधिकतम मौज्दातको परिमाण तोक्ने ।

(छ) नेपालमभर उत्पादित कुनै खाद्य वस्तुको अभाव भएमा त्यस्तो खाद्य वस्तुको निश्चित परिमाण निर्धारण गरी तोकीएको मुल्यमा उत्पादक वाट खाद्य वस्तु प्राप्त गर्ने र सर्वसाधारण लाई वित्री:गर्ने ।

(ज) थोक वा खुद्रा व्यवसायलाई व्यवस्थित गरी सामान्यतया: मुल्यमा एकरूपता कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।

(झ) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण गर्न र आपूर्ति व्यवस्थालाई नियमित गर्नको लागी कुनै वस्तु वा सेवाको कृतिम अभाव हुन नदिन वा सबै ठाउँमा नियमित वस्तु वितरण गर्न सम्बन्धित निकायहरु संग समन्वय गर्ने ।

(ञ) वस्तुको वित्री: वितरण प्रणालीलाई नियमित गर्ने र अनुपयुक्त तवरले अभाव सिर्जना गर्ने वा कालोबजारी गर्ने काम वा अनुचित व्यापारिक कृयाकलापहरुलाई नियन्त्रण गर्ने।

(३) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण, आपूर्ति व्यवस्था नियमित र वस्तु तथा सेवाको मुल्य एवं गुणस्तर नियन्त्रण गर्न स्थानिय सररारले समय समयमा आवश्यक नीतिगत र संस्थागत व्यवस्था गर्ने सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको व्यवस्था तोकिए बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

5. वस्तु वा सेवाको गुणस्तर (१) कुनै वस्तुमा अन्तर्निहित कुनै पदार्थको गुणस्तर वा मापदण्ड निर्धारण भएको रहेनछ भने स्थानिय सरकारले त्यस्तो वस्तु वा सेवाको गुणस्तरको मापदण्ड तोकिएबमोजिमको प्रकृया पूरा गरी निर्धारण गर्ने छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै वस्तु वा सेवाको गुणस्तरको मापदण्ड निर्धारण गरेको विषयको सूचना नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ।

6. लेबल लगाउनु पर्ने (१) उत्पादकले आफूले उत्पादन गरेको वस्तुमा लेबल लगाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको लेबलमा देहायका कुराहरू उल्लेख गर्नु पर्नेछ -

(क) उत्पादकको नाम, ठेगाना र उद्योगको दर्ता नम्बर,

(ख) खाद्य पदार्थ, औषधी र सौन्दर्य सामाग्री जस्ता वस्तुमा त्यस्ता वस्तुको मिश्रण, मिश्रणका तत्व, परीमाण र तौल,

(ग) गुणस्तर निर्धारण भएको वस्तु भएमा त्यस्तो वस्तुको गुणस्तर,

(घ) वस्तु उपभोग गर्ने तरिका र त्यस्तो वस्तु उपभोग गरेबाट हुन सक्ने नकारात्मक प्रभाव (साइड इफेक्ट),

(ङ) निश्चित अवधिभित्र उपभोग गरीसक्नु पर्ने वस्तु भए त्यस्तो अवधी,

(च) वस्तुको विषय: मुख्य, ब्याच नम्बर र उत्पादन मिति,

(छ) इलेक्ट्रोनिक, हार्डवेयर, विद्युतिय वा यान्त्रिक वा लामो समयसम्म प्रयोगमा रहने वस्तु भए त्यस्तो वस्तुको ग्यारेण्टी वा वारेण्टी र ग्यारेण्टी वा वारेण्टी मिति तथा सो वस्तुसंग सम्बन्धित कानुन बमोजिम अन्य आवश्यक कुरा

(ज) खण्ड (छ) बमोजिमका अवस्थामा कुनै त्रुटी देखिएमा त्यसको शोधभर्ना दिने निश्चित अवधि सम्म मर्मत गरिदिने व्यवस्था,

(झ) प्रचलनशिल, दुर्घटनाजन्य वा सजिलैसंग टुटफुट हुन सक्ने वस्तु भए त्यस्तो वस्तुको सुरक्षाको लागि अपनाउनु पर्ने पूर्वसावधानी सम्बन्धी विवरण,

(ञ) वस्तुमा लाग्ने सबै प्रकारका कर समावेश गरी हुन आउने अधिकतम खुद्रा विक्री मुल्य,

(ट) कुनै वस्तु प्रयोग गर्नुपूर्व कुनै प्रकृया पूरा गर्नु पर्ने भए त्यस्तो प्रकृया र त्यस्तो प्रकृया नपुर् याई प्रयोग गर्दा हुन सक्ने हानी, नोक्सानी,

(ठ) मानव स्वास्थ्य लाई हानी, पुर याउने खालका पदार्थहरूको लेबलमा चेतनामुलक सन्देश, चित्र वा चिन्हको प्रयोग,

(ड) तोकिए बमोजिमका अन्य कुरा।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लेबलमा उल्लेख गर्नु पर्ने कुराहरू सर्वसाधारणले बुझ्ने गरी नेपालमभर उत्पादन भएका वस्तु भए उत्पादकले र पैठारी गराएका वस्तु भए पैठारीकर्ताले नेपाली वा अङ्ग्रेजी भाषामा लेख्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिममा लेबल नलगाइएको वस्तु नेपालमा पैठारी र वित्री वितरण गर्न पाइने छैन।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए ता पनि खुला रूपमा वित्री गरीने तरकारी, फलफूल जस्ता उपभोग्य वस्तु वित्री गर्दा यस दफामा लेखिएका कुरा उल्लेख गर्न आवश्यक हुने छैन।

तर पैठारी भएका तरकारी र फलफूलमा लेबल लगाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-३

वस्तु वा सेवाको बजारसंग सम्बद्ध पक्षको दायित्व

७. उत्पादकको दायित्व (१) उत्पादकले वस्तु वा सेवा उत्पादन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम पूरा गर्नुपर्ने दायित्वको अतिरिक्त देहायको दायित्व पूरा गर्नु पर्नेछ-

(क) गुणस्तरीय वस्तु वा सेवा उत्पादन गर्ने ,

(ख) वस्तुको लेबल निर्धारण गर्ने,

(ग) लेबलमा दफा ६ बमोजिमका कुरा उल्लेख गर्ने,

(घ) त्रुटीपूर्ण उत्पादन नगर्ने,

(ङ) आफूले उत्पादन गरेको वस्तु त्रुटीपूर्ण उत्पादन भई त्यस्तो वस्तु बजारमा रहेको कुरा जानकारीमा आएमा त्यस्तो वस्तु संकलन गरी नष्ट गर्ने,

(च) वस्तु वा सेवाको उत्पादनका कारण उपभोक्तालाई कुनै किसिमको क्षती भएमा सोको मानासिव क्षमिपूर्ति दिने,

(छ) वस्तु वा सेवाको गलत वा भ्रामक विज्ञापन वा प्रचार प्रसार नगर्ने,

(ज) दुई वा दुईभन्दा बढी पदार्थको समिश्रणबाट बनेको वा उत्पादित वस्तुमा रहेका त्यस्ता पदार्थको मात्रा, तत्व वा प्रतिशतको उपभोक्तालाई जानकारी दिनु पर्ने,

(झ) कानून बमोजिम तोकिएका अन्य शर्त पूरा गर्ने।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दायित्व पूरा नगरेको वा कुनै वस्तुको उत्पादन, निर्माण, प्रशोधन, डिजाइन, सूत्र, तयारी, पैठारी, प्याकिङ, लेबलिङको क्रममा भएका कुनै त्रुटि, कमि कमजोरी (डीफेक्ट) को कारण त्यस्तो वस्तु वा सेवा उपभोग गर्दा कसैको जिउ, ज्यान, सम्पत्तिमा हानी, नोक्सानी भएमा त्यस्तो हानि, नोक्सानी बापत त्यस्तो वस्तु वा सेवाको उत्पादक जिम्मेवार हुनेछ र त्यस बापत क्षतिपूर्ति दिने दायित्व निजको हुनेछ।

तर,

(क) जुन वस्तु वा सेवाको उपभोगको कारण हानी, नोक्सानी पुगेको हो त्यस्तो वस्तुको वास्तविक उत्पादक हुनु पर्ने,

(ख) जुन वस्तु वा सेवाको उपभोग वा प्रयोगबाट त्यस्तो हानि, नोक्सानी पुगेको भनिएको हो सोही वस्तु वा सेवाको उपभोग वा प्रयोगबाट हानी, नोक्सानी पुगेको भनिएको हो सोही वस्तु वा सेवाको उपभोग वा प्रयोगबाट हानी नोक्सानी पुगेको प्रत्यक्ष कारण पुष्टि भएको हुनु पर्ने।

8. पैठारीकर्ताको दायित्व (१) पैठारीकर्ताले वस्तु पैठारी गर्दा कानून बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने दायित्वको अतिरिक्त देहायको दायित्व पूरा गर्नु पर्नेछ -

- (क) परल मूल्यभन्दा बढी वा फरर नपर्ने गरी पैठारी गर्नु पर्ने,
- (ख) सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले माग गरेको बखत पैठारी गरिएको वस्तु सम्बन्धी वस्तुको विवरण उपलब्ध गराउने,
- (ग) प्रचलित कानून बमोजिम पैठारी गर्न नपाइने वस्तु पैठारी नगर्ने,
- (घ) तोकिए बमोजिमका अन्य दायित्व पूरा गर्ने।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए ता पनि कुनै वस्तुको गुणस्तर वा प्रकृती बमोजिम अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक पैठारी भएको मितिबाट छ महिना पछि उपभोग गर्न नहुने वा नसकिने वा त्यस्तो अवधि समाप्त भएपछि उपभोग गर्न निमिल्ने वस्तु पैठारी गर्न पाइने छैन।

(३) कसैले लेबलमा उल्लेख गर्नुपर्ने कुरा उल्लेख नगरी वस्तु पैठारी गरेकोमा त्यस्तो वस्तुको प्रयोगबाट कसैलाई हानी, नोक्सानी हुन गएमा त्यस्तो हानी, नोक्सानी बापत पैठारी कर्ता जिम्मेवार हुनेछ र त्यस बापत क्षतिपुर्ति दिने दायित्व निजको हुनेछ।

9. दुवानीकर्ताको दायित्व: दुवानीकर्ताले प्रचलित कानून बमोजिम पूरा गर्नुपर्ने अन्य दायित्वको अतिरिक्त देहायको दायित्व पूरा गर्नु पर्नेछ-

- (क) दुवानी गरिने वस्तुको प्रकृती अनुसार निर्धारित अवधिभित्र नै दुवानी गर्नु पर्ने,
- (ख) दुवानी गर्दा वस्तुको गुणस्तरमा ह्रास आउन नदिने,
- (ग) दुवानी गर्दा तोकिए बमोजिम सुरक्षात्मक व्यवस्था तथा पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू पूर्ण रूपमा पालन गर्ने
- (घ) सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले माग गरेको बखत वस्तुको विवरण उपलब्ध गराउने,
- (ङ) तोकिए बमोजिमका अन्य दायित्व पूरा गर्ने।

10. सञ्चयकर्ताको दायित्व: वस्तुको सञ्चय गर्ने सञ्चयकर्ताले प्रचलित कानून बमोजिम पूरा गर्नुपर्ने दायित्वको अतिरिक्त देहायको दायित्व पूरा गर्नु पर्नेछ -

- (क) वस्तु सञ्चय गर्दा त्यस्ता वस्तुको प्रकृती अनुसार सतर्कता अपनाउने,
- (ख) वस्तुको किसिम वा प्रकृती अनुसार गुणस्तरमा ह्रास नआउने गरी तोकिए बमोजिम सुरक्षात्मक उपाय अपनाई सञ्चय गर्ने र वस्तुको गुणस्तरमा ह्रास आउने खालको कुनै काम नगर्ने,
- (ग) उत्पादकले उल्लेख गरेका वस्तुको लेबल वा विवरण फेरबदल नगर्ने,
- (घ) सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीले माग गरेको बखत वस्तुको सञ्चयसंग सम्बन्धित वस्तुको विवरण उपलब्ध गराउने,

(ड) तोकिएको सुरक्षात्माक उपाय अपनाउने,

(च) तोकिए बमोजिमका अन्य दायित्व पूरा गर्ने।

11. विनिःताको दायित्वः वस्तुको विनिः गर्ने विनिःताले कानून बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने अन्य दायित्वको अतिरिक्त देहायको दायित्व पूरा गर्नु पर्नेछ-

(क) विना भेदभाव उपभोक्तालाई वस्तुको विनिः गर्ने,

(ख) वस्तुको किसिम वा प्रकृती अनुसार गुणस्तरमा हास नआउने गरी सुरक्षीत रूपमा राख्ने र सुरक्षीत रूपमा विनिः गर्ने,

(ग) सर्वसाधारणले स्पष्ट रूपमा देख्ने बुझ्ने गरी वस्तुको मुख्य सूची राख्ने,

(घ) सम्बन्धित निकाय वा पदाधिकारीले माग गरेका बखत आफूसंग रहेको वस्तुको मौज्दात वा विवरण उपलब्ध गराउने,

(ङ) वस्तुमा कुनै किसिमको ग्यारेन्टी वा वारेन्टीको व्यवस्था भएमा त्यस्तो व्यवस्थाको पालना गर्ने,

(च) पहिले आउने उपभोक्तालाई पहिले वस्तु विनिः गर्ने,

(छ) उपभोग्य वस्तु विनिः गरेपछि त्यसको बिल वा रसिद दिने,

(ज) तोकिए बमोजिमका अन्य दायित्व पूरा गर्ने।

12. सेवा प्रदायकको दायित्वः उपभोक्तालाई सेवा प्रदान गर्ने सेवा प्रदायकले कानून बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने अन्य दायित्वको अतिरिक्त देहायको दायित्व पूरा गर्नु पर्नेछ -

(क) विना भेदभाव उपभोक्तालाई वस्तुको विक्री गर्ने,

(ख) सर्वसाधारणले स्पष्ट रूपमा देख्ने बुझ्ने गरी सबैले देख्ने ठाउँमा आफुले प्रदान गर्ने सेवाको प्रकृती र सो सेवा प्राप्त गरेवापत उपभोक्ताले तिर्नुपर्ने मुल्यको मुख्य सूची राख्ने,

(ग) सम्बन्धित निकाय वा पदाधिकारीले माग गरेका बखत आफुले प्रदान गर्ने सेवा संग सम्बन्धित विवरण तथा कागजात उपलब्ध गराउने,

(घ) पहिले आउने उपभोक्तालाई पहिले वस्तु विनिः गर्ने,

(ङ) उपभोक्ता लाई सेवा प्रदान गरेवापतको रकम लिइपछि त्यसको बिल वा रसिद दिने

(च) तोकिए बमोजिमका अन्य दायित्व पूरा गर्ने।

13. बजारको तह निर्धारण गर्ने: उपभोक्ता अधिकार संरक्षण गर्ने, बजारको नियम (मार्केट रूल) बमोजिम बजार व्यवस्थापन गर्ने तथा बजार लाई स्वच्छ तथा पारदर्शी बनाउने प्रयोजनका लागि तोकिएको वस्तु वा सेवा सम्बन्धि उत्पादक वा पैठारीकर्तादेखी अन्तिम उपभोक्तासम्म पुर याउँदा संगलन हुने बजारको तह तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. वस्तु फिर्ता गर्न सकिने: (१) कसैले बिब्रेता बाट खरिद गरेको कुनै वस्तु चित नबुझी फिर्ता गर्न चाहेमा सात दिन भित्र बिब्रेता समक्ष फिर्ता गर्न वा त्यस्तो वस्तुको सट्टा सोही मुख्य बराबरको त्यस्तै अर्को वस्तु वा आफूले त्यस्तो वस्तु खरिद गर्दा तिरेको रकम भुक्तानी लिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वस्तु फिर्ता गर्दा बिब्रेताले मुल्यमा कटौति गर्न वा अन्य कुनै किसिमको थप शुल्क लिन पाउने छैन।

(३) उपदफा (१) बमोजिम वस्तु फिर्ता गर्दा त्यस्तो वस्तु खरीद गर्दाका बखत बिब्रेताले दिएको विल वा रसिद देखाउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनी देहायको अवस्थामा वस्तु फिर्ता गर्न वा सट्टा लिन सकिने छैन -

(क) खरिद भइसकेपछि खरीदकर्ताले त्यस्तो वस्तुको गुणस्तर वा परीमाणमा परिवर्तन गरेमा,

(ख) निश्चित अवधिभित्र उपभोग गरी सक्नु पर्ने प्रकृतीका वस्तु भए त्यस्तो अवधी व्यतित भइसकेको वस्तु भएमा,

(ग) दूध, फलफूल, तरकारी, माछा, मासु जस्ता तुरन्त उपभोग नगरेमा सडी, गली जाने प्रकृतीका वस्तु भएमा,

(घ) खरिद गरेको वस्तु प्रयोग गरीसकेको भएमा,

(ङ) सिलबन्दी गरीएको वस्तु भए सिलबन्दी तोडीएको

भएमा।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनी सिलबन्दी गरेको वस्तु भए सिल नतोडीएको अवस्थामा त्यस्तो वस्तु पन्ध्र दिन भित्र फिर्ता गर्न वा त्यस्तो वस्तुको सट्टा सोही मुख्य बराबरको त्यस्तै अर्को वस्तु लिन सकिनेछ।

१५. बिल वा विजक राख्नु पर्ने: (१) पैठारीकर्ता, ढुवानिकर्ता, सञ्चयकर्ता र बिब्रेताले मर्बि प्रयोर्गिनरो लामग खरिद गरेरा वस्तु वा सेवार् उत्पादर वा खरिद मबल वा मबिर आफूसार्ग राख्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बिल वा विजक सम्बन्धित अधीकारीले मागेका बखत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

परीच्छेद-४

निषेधित कामहरू

१६. अनुचित व्यापार तथा व्यवसायजन्य कृयाकलाप गर्न नहुने (१) कसैले पनि अनुचित व्यापारीक तथा व्यवसायजन्य कृयाकलाप गर्न वा गराउन हुँदैन।

(२) कसैले उपदफा (१) को प्रयोजनको लागी देहायको कुनै काम गरेमा अनुचित व्यापार तथा व्यवसाय जन्य कृयाकलाप गरेको मानिनेछ -

(क) वस्तु वा सेवाको वास्तविक गुणस्तर, परिमाण, मूल्य, नापतौल, ढोँचा वा बनावट आदी ढोँटी, लुकाई, छिपाई वा झुक्याई त्यस्तो वस्तु वा सेवा वित्री वा प्रदान गर्ने,

(ख) झुठा वा भ्रमपूर्ण विज्ञापन गर्ने वा भ्रमपूर्ण विज्ञापन गरी वस्तु विक्री गर्ने,

(ग) वस्तु वा सेवाको हकमा मौखिक, लिखित वा दृश्यबाट देहायका कुनै काम गर्ने -

(१) कमसल वस्तुलाई विशिष्ट वा गुणस्तर भएको स्तरमान गुणस्तर, मात्रा, श्रेणी, संरचना, डिजाइन देखाई विक्री गर्ने,

(२) पुनर्निर्मित वा पुराना वस्तुलाई नयाँ हो भनी देखाई वा झुक्याई विक्री गर्ने,

(३) घोषित गरिएका कुनै फाइदा नहुने अवस्थामा पनि वस्तु वा सेवाको वित्री गर्दा झुठा र भ्रमपूर्ण रूपमा विज्ञापन वा सूचना प्रसार गर्ने,

(४) तथ्यगत आधारबिना कुनै वस्तुको उपभोग वा प्रयोगबाट त्यस्तो वस्तुको दावी वा प्रत्याभुती गर्ने वा विक्री गर्ने।

(घ) कुनै वस्तु वा सेवाको वास्तविक लागतको आधारभन्दा फरक आधारमा उपभोक्ता मूल्यमा भार पर्ने गरी मूल्य तय गर्ने वा त्यस्तो मूल्यमा विक्री गर्ने,

(ङ) वित्री गरेको वस्तु वा सेवाको विल वा विजक जारी गर्न इन्कार गर्ने वा विल वा विजक जारी नगर्ने वा विल विजक जारी गर्दा थप रकम माग गर्ने,

(च) कुनै वस्तु उपभोग गर्दा उपभोक्तालाई हानी, नोक्सानि वा क्षती पुर्याने गरी विषादी वा कुनै रसायनको प्रयोग गर्ने वा त्यसरी प्रयोग भएको वस्तु विक्री गर्ने,

(छ) उपभोग गरीसक्नु पर्ने अवधी व्यतित भइसकेको उपभोग्य वस्तु वा उपभोग गर्न नमील्ने वस्तुमा नयाँ लेबल लगाई त्यस्तो वस्तु विक्री गर्ने,

(ज) उपभोग गर्न नसकिने गुणस्तरहीन वस्तु पैठारी, उत्पादन वा विक्री गर्ने

(झ) व्यवसायिक सेवा प्रदायकले सेवाको मूल्य, गुणस्तर, सेवा उपलब्ध गराउने स्थान र समय उल्लेख नगरी सेवा प्रदान गर्ने,

१७. माग, आपूर्ति वा मूल्यमा प्रतिकुल प्रभाव पार्न नहुने (१) कसैले कुनै वस्तुको उत्पादन, पैठारी, ढुवानी, सञ्चय वा विक्री वितरणमा लागेको लागत र तोकिए बमोजिम भन्दा बढी मुनाफा लिई विक्री वितरण वा ढुवानी वा विक्री वा वितरणमा अवरोध गर्नु हुँदैन।

(२) कसैले कुनै व्यक्ति संस्था वा अन्य कसैसंग मिलि

देहायका कुनै काम गरी कुनै वस्तु वा सेवाको माग आपूर्ति वा मूल्यमा प्रतिकुल प्रभाव पार्नु हुँदैन।

(क) कुनै वस्तुको उत्पादनका लागी चाहिने कच्चा पदार्थको कोटा निर्धारण गर्ने वा कुनै वस्तुको उत्पादन घटाउने वा त्यस्तै अन्य कुनै काम गर्ने,

(ख) कुनै वस्तु वा सेवा संचित गरी वा अन्य कुनै तरिकाले कृत्रीम अभाव खडा गर्ने,

(ग) निर्धारित समय वा स्थानमा मात्र वस्तु वा सेवा विक्री गर्ने वा त्यस्तै प्रकृतिका अन्य कुनै काम गर्ने।

18. वस्तु वा सेवाको सम्बन्धमा गर्न नहुने अन्य काम: कसैले कुनै वस्तु वा सेवाको सम्बन्धमा देहायका कुनै काम गर्न वा गराउन हुँदैन -

- (क) जानीजानी कमसल वस्तुको उत्पादन, विक्री वा पैठारी गर्ने,
- (ख) कुनै वस्तु वा सेवालाई अर्को वस्तु वा सेवा हो भनी वा न्यून स्तरको वस्तु वा सेवालाई उच्च स्तरको वस्तु वा सेवा हो भनी ढाँटी वा झुक्याई विक्री गर्ने,
- (ग) उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने वस्तु वा सेवाको उत्पादन वा विक्री गर्ने,
- (घ) एउटा वस्तु खरिद गर्दा अर्को वस्तु पनि खरिद गर्नु पर्ने व्यवस्था गर्ने।

परिच्छेद-५

वस्तु वा सेवाको मुल्य निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था

19. अत्यावश्यक खाद्य तथा अन्य वस्तु र सेवाको सूची (१) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी समय समयमा अत्यावश्यक खाद्य तथा अन्य वस्तु वा सेवाको सूची निर्धारण गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचीमा अत्यावश्यक खाद्य तथा अन्य वस्तु वा सेवाको अधिकतम मुल्य समेत तोक्नु पर्नेछ।

(३) विक्रेताले उपदफा (१) बमोजिमको वस्तु वा सेवा विक्री गर्दा उपदफा (२) बमोजिमको मुल्य भन्दा बढी हुने गरी विक्री गर्न वा गराउनु हुँदैन।

२०. मुल्य सूची तथा दर्ता प्रमाण पत्र राख्नु पर्नेछ: (१) विक्रेताले प्रत्येक वस्तुको कारखाना मुल्य तथा विक्रेताले विक्री वितरण गर्ने प्रत्येक वस्तुको थोक वा खुद्रा मुल्य र सेवा प्रदायकले प्रदान गर्ने सेवाको मुल्य स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरी मुल्यसूची राख्नु पर्नेछ।

(२) वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग भए उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र तथा व्यवसायको हकमा व्यवसाय दर्ता, इजाजत पत्र विक्री स्थलमा सर्वसाधारणले देखे गरी राख्नु पर्नेछ।

(३) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकीए बमोजिम मुल्य सूचना केन्द्र स्थापना गर्न सक्नेछ।

21. वस्तु वा सेवाको मुल्यको मापदण्ड निर्धारण गर्ने व्यवस्था: (१) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षणका लागि तोकिए बमोजिमको निकायले तोकिए बमोजिमका वस्तु वा सेवाको मुल्य निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड तयार गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मुल्य निर्धारण सम्बन्धी मापदण्ड तयार गर्दा वस्तुको उत्पादन लागत, ढुवानी खर्च, पैठारीकर्ताले कानून बमोजिम बुझाएको भन्सार, कर, दस्तुर र वस्तु विक्री गर्दा तोकिएको प्रतिशत भन्दा बढी नहुने गरी विक्रेताले लिन पाउने मुनाफा रकम समेतलाई आधार मान्नु पर्नेछ।

परीच्छेद-६

उपभोक्ता संरक्षण परिषद्

22. उपभोक्ता संरक्षण पररषद्को गठनः (१) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण तथा कार्यान्वयन गर्ने विषयमा निति निर्माण गर्न तथा यस ऐन बमोजिम अन्य काम गर्नको लागी एक उपभोक्ता संरक्षण परिषद् गठन हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको परिषद् मा देहाय बमोजिमका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू रहनेछन्

(क) उद्योग, विणिज्य प्रतिनिधि -अध्यक्ष

(ख) कृषि शाखा प्रमुख -सदस्य

(ग) सहकारी संस्थाका प्रमुख एवं प्रतिनिधि -सदस्य

(घ) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख-सदस्य

(ङ) उपभोक्ताको हक हितसँग सम्बन्धित निकाय वा

मा पाँच वर्षको अनुभव प्राप्त

गरेका व्यक्तिहरू मध्येबाट कम्तिमा एक जना

महिला सहित गाउँकार्यपालिकाले मानोनयन गरेका दुई जना -सदस्य

(च) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -सदस्य सचिव

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ङ) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ र निज एक अवधिको लागि पुनः मनोनयन हुन सक्नेछन् ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि उपभोक्ताको हक हित विरुद्धको कुनै काम गरेमा वा परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार विपरित हुने गरी काम गरेमा परिषदले त्यस्तो सदस्यलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम पदबाट हटाउनु अघी निजलाई सफाई पेश गर्ने मनासिव मौका दिनु पर्नेछ।

23. परिषद्को बैठकः (१) परिषद्को बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

(२) परिषद्को बैठक चौमिसक रुपमा बस्नेछ ।

(३) परिषद्को सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको कम्तिमा पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा पररषद्को बैठकका लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ।

(४) परिषद्को अध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा सदस्यहरू मध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ।

(५) बैठकमा आवश्यकता अनुसार विभिन्न क्षेत्र, समुदायका विज्ञहरूलाई आमानत्रण गर्न सकिनेछ।

(६) परिषद्को निर्णय परिषद्को सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछ।

(७) परिषद्को बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(८) गाउँपालिकाले परिषद्को सचिवालयको रुपमा कार्य सम्पादन गर्नेछ।

24. परिषद्को काम कर्तव्य र अधिकार: परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ -

- (क) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण र प्रचलन, आपूर्ति व्यवस्था र वस्तु वा सेवाको मुल्य तथा गुणस्तर निर्धारण सम्बन्धि विषयमा निति निर्धारण गरी नेपाल सरकारसमक्ष पेश गर्ने,
- (ख) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण सम्बन्धमा भइरहेका नितिमा संशोधन परिमार्जन वा नयाँ निति बनाउनु पर्ने भए सो को तर्जुमा गर्ने सम्बन्धमा गाउँपालिका लाई आवश्यक सुझाव दिने ।
- (ग) उपभोक्तालाई वस्तु वा सेवाको सम्बन्धमा सुसूचित गराउन उपभोक्ताको हक, हित सम्बन्धि सूचना प्रचार प्रसार गर्ने, गराउने,
- (घ) उपभोक्तालाई वस्तु वा सेवाको मुल्य, गुणस्तर, परिमाण, शुद्धता तथा अनुचित व्यापारिक क्रियाकलापका सम्बन्धमा सूचित गर्ने वा गराउने,
- (ङ) उपभोक्ता शिक्षालाई माध्यमिक तहसम्मको पाठ्यक्रममा समावेश गर्नको लागि आवश्यक नितिगत व्यवस्था गर्ने,
- (च) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न आवश्यकता अनुसार उद्योग, व्यवसायीहरु लाई निर्देशन दिने,
- (छ) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने।

परिच्छेद-६

जाँचबुझ, निरीक्षण र अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

25. स्थानिय बजार अनुगमन समिति: (१) यस ऐन बमोजिम उपभोक्ताहरुको अधिकार संरक्षणका लागि वस्तु वा सेवाको आपूर्ति व्यवस्था, मुल्य, गुणस्तर, शुद्धता सम्बन्धी विषयमा बजारको स्थलगत अनुगमन वा सुपरीवेक्षण गर्नको लागि अपिहिमाल गाउँपालिकाले स्थानिय बजार अनुगमन समिति गठन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समीतिमा आवश्यक सङ्ख्यामा स्तथानिय तह अन्तरगतका निकाय तथा उपभोक्ताको समेत प्रतिनिधित्व हुनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने स्तथानिय बजार अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य, अधिकार, कार्यविधि तथा अन्य आवश्यक कुराहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने स्तथानिय बजार अनुगमन समितिले आवश्यकता अनुसार बजार अनुगमन टोली वा उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ।

2९. बजार अनुगमन टोली गठन गर्न सक्ने: (१) दफा १६ बमोजिमको अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप भए वा नभएको, दफा २० बमोजिमको मुल्य सूची राखे वा नराखेको, वस्तु वा सेवाको गुणस्तर, परिमाण वा मुल्यको सम्बन्धमा नियमित बजारको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न सम्बन्धि क्षेत्रको विज्ञ र निरीक्षण अधिकृत समेत रहेको तोकिए बमोजिम बजार अनुगमन टोली वा संयुत अनुगमन टोली टोली गठन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बजार अनुगमन टोलीले कुनै वस्तु वा सेवाको गुणस्तर परिमाण मूल्य निर्धारण प्रकृयाको सम्बन्धमा जानकारी लिन वा सोधपूछ गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको बजार अनुगमन टोलीले उपदफा (२) बमोजिम जानकारी लिँदा वा सोधपूछको सिलसिलामा सम्बन्धित उत्पादक वा विक्रेतासँग आवश्यक कागजात तथा प्रमाण माग गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कागजात वा प्रमाण पेश गर्न सम्बन्धित उत्पादक वा विक्रेताको दायित्व हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको बजार अनुगमन टोलीले यस ऐन बमोजिम निरीक्षण अधिकृतलाई भएको सम्पूर्ण अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमका अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा तोकिए बमोजिमको बजार अनुगमन तथा निरीक्षण फारमको प्रयोग गर्नेछ ।

३०. जाँचबुझ वा निरीक्षण गर्न सक्ने (१) कसैले अनुचित व्यापारिक वा व्यवसाय जन्य क्रियाकलाप गरिरहेको, बजारमा एकाधिकार कायम गरी वा अन्य कुनै तरिकाबाट वस्तु वा सेवाको मूल्य वा आपूर्ति वा व्यवस्थालाई प्रभावित पार्ने काम गरिरहेको वा कमसल वस्तुको उत्पादन वा विक्री वितरण गरिरहेको वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तरगत बनेको नियम विपरित काम कारवाही गरिरहेको छ भन्ने विश्वास हुने मनिसव कारण भएमा वा त्यस्ता कुराका सम्बन्धमा कुनै सञ्चार माध्यम वा कुनै उजुर मार्फत वा कुनै निगरानी गर्ने निकाय मार्फत सुचना आएमा गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ वा निरीक्षण गर्न गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जाँचबुझ वा निरीक्षणबाट दोषी देखिएका उत्पादक, डिलर, एजेण्ट, विक्रेता, व्यक्ति वा संस्थालाई यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही हुनेछ ।

३१. आकस्मिक निरीक्षण गर्न सक्ने (१) गाउँपालिकाले उपभोक्ताको हक, हित संरक्षणको लागी बजारको आकस्मिक निरीक्षण गर्न सक्नेछ ।

(२) आकस्मिक निरीक्षण सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३२ सुचना चुहाउने लाइ कारवाही: (१) दफा ३१ बमोजिम हुने आकस्मिक निरीक्षण वा नियमित रुपमा हुने अनुगमनको सुचना त्यस्तो निरीक्षण वा अनुगमन नहुँदै चुहावट गर्ने राष्ट्रसेवक लाइ विभागीय कारवाही हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यमा संलग्न गराइएका उपभोक्ता संघ संस्थाबाट वा अन्य व्यक्ति बाट सूचना चुहावट भएमा त्यस्तो व्यक्ति, प्रतिनिधी वा संस्थालाई गाउँपालिकाले नगद जरिवाना सहित कालोसुचीमा समावेश गर्नेछ ।

परिच्छेद-८

क्षतिपुर्ति सम्बन्धि व्यवस्था

३३. क्षतिपुर्ति दाबी गर्न सक्ने: यस ऐन विपरित वस्तु वा सेवा विक्री वितरण वा प्रदान गरेको कारणबाट कुनै उपभोक्तालाई शारीरिक, मनसिव, आर्थिक, भौतिक वा अन्य किसिमको हानि, नोक्सानि हुन गएमा वा वस्तुको त्रुटीपूर्ण उत्पादनको कारणबाट क्षति पुग्न गएमा

उपभोक्ता स्वयंले वा निजको तर्फबाट कुनै उपभोक्ता संस्थाले वा उपभोक्ता असक्षम भएमा वा निजको मृत्यु भइसकेको अवस्थामा त्यस्तो उपभोक्ताको हकवालाले त्यस्तो वस्तु वा सेवा उत्पादन, पैठारी, सञ्चय, ढुवानी, विक्रि वितरण वा प्रदान गर्ने जुन व्यक्तिको कारणबाट त्यस्तो हानि, नोक्सानी भएको हो सोही व्यक्तीबाट क्षतिपूर्ति भराई पाउन न्यायिक समिती समक्ष त्यसरी हानि, नोक्सानी पुगेको मितिले ३ महिना भित्र उजुरि गर्न सक्नेछ।

३४. क्षतिपूर्ति प्रदान गर्नु पर्ने: यस ऐन विपरीत वस्तु वा सेवा विक्रि वितरण वा प्रदान गरेको कारणबाट घाइते भएमा उपचार खर्च, उपचार अवधिभर पारीवारीक स्थिति अनुसार दैनिक गुजाराका लागि आवश्यक पर्ने अन्तिम राहत रकम र क्षतिपूर्तिको निमित्त परेको उजुरि उपर छानबिन गर्दा उपभोक्तालाई हानि, नोक्सानी पुग्न गएको ठहर भएमा त्यस्तो हानी, नोक्सानीको आधारमा सम्बन्धित उत्पादक, पैठारीकर्ता, सञ्चयकर्ता, ढुवानीकर्ता, वितरक वा विक्रेताबाट क्षतिपूर्ति बापतको रकम उपभोक्ता वा निजको मृत्यु भइसकेको भए कानून बमोजिमको हकवालाले पाउनेछ।

३५. क्षतिपूर्तिको मापदण्ड निर्धारण गर्ने (१) दफा ५१ बमोजिम क्षतिपूर्ति बापत उपभोक्ताले पाउने रकम निर्धारण गर्दा देहायका कुरालाई ध्यानमा राखी निर्धारण गर्नु पर्नेछ -

(क) पिडित व्यक्तिलाइ पर्ने गएको शारिरिक वा मानसिक कष्ट वा पिडा र त्यसको गम्भिरता,

(ख) उपचार हुनसक्ने किसिमको क्षति भएकोमा उपचार गराउन लाग्ने अनुमानित खर्च,

(ग) शारीरिक वा मानसिक क्षतिको कारण पीडित व्यक्तिको आय आर्जन गर्ने क्षमतामा हुन गएको हास,

(घ) उपचार हुन नसक्ने किसिमको शारीरिक वा मानसिक क्षति पुगेकोमा पिडित व्यक्तिको उमेर र निजको पारीवारिक दायित्व,

(ङ) पिडितको मृत्यु भएकोमा निजको आम्दानीमा आश्रित निजको परिवारका सदस्यको सङ्ख्या र निजहरूको जिविकोपार्जनको निमित्त आवश्यक पर्ने न्यूनतम खर्च,

(च) पिडित व्यक्तिले दावि गरेका कुरामध्ये उचित र उपयुक्त देखिएका अन्य कुरा,

(छ) उत्पादकर्ता, पैठारीकर्ता, सञ्चयकर्ता, विक्रेता एवं सेवा प्रदायकको आर्थिक तथा व्यवसायको स्थिति।

(२) उपदफा (१) बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

प्रमाणिकरण मिति : २०७७/०७/१६

आजाले

लक्ष्मण सिंह धामी

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत